

CÔNG TY

LÊ ANH DŨNG

1. Công ty là từ Hán Việt. Thường dịch sang tiếng Anh là company.

1.1. Công có nghĩa là chung nhau (trái với riêng tư) [ĐN.I, 188].

1.2. Ty (cũng đọc tư) là quản lý [HV, 291, 328]. Ty (ti) còn nghĩa là một nhóm người, xưa nói "một ti (ty)" nghĩa là "một bọn, một lớp" [ĐN.II, 432].

Ý nghĩa 1.2. này tương ứng với ý nghĩa ban đầu của company là "một nhóm người (a group of people)" [W, 283].

1.3. Công ti (ty) ban đầu nghĩa là "cuộc chung, cuộc lo chung" [ĐN.I, 189].

Ý nghĩa 1.3. này tương ứng với một nghĩa khác của company là "những người hiệp với nhau vì một mục đích xã hội (people assembled for a social purpose)" [AH, 358].

1.4. Từ ý nghĩa tổng quát 1.3., công ty có thêm nghĩa đặc biệt là "hội nhiều người hiệp vốn mà buôn bán". [ĐN.I, 189]

Ý nghĩa 1.4. này tương ứng với nghĩa đặc biệt của company là "một nhóm người kết hợp nhau vì một mục đích nào đó, như là để thành lập một hãng buôn hay hãng công nghiệp "a group of people associated for some purpose, as to form a commercial or industrial firm" [W, 283].

1.5. Như thế, hai từ công ty và company trong tiếng Việt và tiếng Anh rất tương thích xét về nhiều mặt ý nghĩa.

Riêng company do gốc La Tinh là compania, nghĩa là "một nhóm người chia bánh mì cùng ăn chung (group sharing bread)" [W, 283]

Từ "bánh mì" ở đây cũng có thể hiểu rộng ra là "thực phẩm nói chung, nhu yếu phẩm cho cuộc sống, để duy trì cuộc sống (food in general, regarded as necessary for sustaining life; the necessities of life)" [AH, 219]. Như thế người Anh nói "bread (bánh mì)" chẳng khác nào người Việt nói là "miếng cơm manh áo". Thậm chí, hiểu theo tiếng lóng, "bánh mì" ấy còn

ám chỉ "tiền (slang: money)" [AH, 219].

2. Công ty còn được dịch sang tiếng Anh là corporation.

2.1. Corporation hay body corporate đúng nghĩa là pháp nhân (legal entity). Nó có gốc La Tinh là corporatio, nghĩa là mang lấy hình thể (assumption of a body, incarnation) [W, 311].

2.2. Ở Mỹ, corporation là công ty trách nhiệm hữu hạn (limited company), một hình thức của công ty cổ phần (joint-stock company) [CB, 136, 324]■

Từ điển tham khảo:

[AH] The American Heritage Illustrated Encyclopedic Dictionary. Boston: Houghton Mifflin Co., 1987.

[CB] Collins Dictionary of Business. Glassgow: Harper Collins Publishers, 1994.

[ĐN.I] Đại Nam Quốc [Quốc] Âm Tự Vị, của Huỳnh Tịnh Paulus Cửa. Sài Gòn: Imprimerie Rey, Curial & Cie, Tome I, 1895.

[ĐN.II] Đại Nam Quốc [Quốc] Âm Tự Vị, của Huỳnh Tịnh Paulus Cửa. Sài Gòn: Imprimerie Rey, Curial & Cie, Tome II, 1896.

[HV] Hán Việt Từ Điển, của Đào Duy Anh. Sài Gòn: Trương Thi, 1957.

[W] Webster's New World Dictionary. New York: Simon & Schuster, Inc., 1990.

Thí dụ: [AH, 1476] nghĩa là trích trong The American Heritage Illustrated Encyclopedic Dictionary, sách đã dẫn, trang 1476.